

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขัน ของธุรกิจ OTOP ประเทศไทย

CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF FACTORS AFFECTING THE COMPETITIVENESS OF THAILAND OTOP PRODUCTS

เมธรัตน์ จันตะนี* ธีรณิกษ์ ศิริโวหาร** บุญเรือง ศรีเหรียญ***

บทคัดย่อ

การศึกษา “รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเทศไทย” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการ OTOP ประเภทอาหาร ในภาคกลาง 15 จังหวัด จำนวน 480 ราย ผลการวิจัยพบว่า : 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ทั้ง 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยเครือข่ายความร่วมมือ ปัจจัยสภาวะแวดล้อมในการดำเนินงาน ปัจจัยแรงผลักดันทางธุรกิจ 5 ประการ และปัจจัยความสามารถในการแข่งขัน แสดงให้เห็นว่าตามการทดสอบเชิงสมมติฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นผ่านเกณฑ์ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ และรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุส่งผลทางตรงและทางอ้อม ต่อรูปแบบความสามารถในการแข่งขัน OTOP โดยมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก 2) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อยืนยันโมเดล พบว่า ปัจจัยที่ผู้ประกอบการต้องพิจารณาในการดำเนินธุรกิจให้มีความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วย การสร้างผลิตภัณฑ์ให้โดดเด่น การพัฒนาด้านการส่งออกสินค้าไปต่างประเทศ เพิ่มการจัดจำหน่ายสินค้าผ่านเทคโนโลยี รัฐบาลควรส่งเสริมองค์ความรู้ด้านนวัตกรรม และสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานต่าง ๆ และตลาดต่างประเทศให้มากขึ้น วิเคราะห์อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน และส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบความสามารถในการแข่งขัน อย่างยั่งยืน และเหมาะสมกับธุรกิจ OTOP

คำสำคัญ: รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ความสามารถในการแข่งขัน OTOP

ABSTRACT

The research on causal relationship model of factors affecting the competitiveness of Thailand OTOP products was based on a mixed method. The

* หลักสูตรบริหารธุรกิจดุขุฎิบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ

** หลักสูตรบริหารธุรกิจดุขุฎิบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ

*** บัณฑิตวิทยาลัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

sample group consisted of 480 business operators in the central region of Thailand. Findings revealed that 1) the Confirmatory Factor Analysis on cooperative network, diamond model, the five forces and capacity in competitiveness indicated that the confirmatory factory analysis based on the hypothesis testing that the researcher developed had passed the Goodness of Fit Index requirements and the empirical data in accordance with the research hypothesis in all factors and which affected the capacity of competitiveness in direct ways and with the positive value. That was the cooperative network, diamond model and five forces factors showed the indirect effects on competitiveness of the Thailand OTOP products. 2) For In-depth interview factors to consider in business enterprises with competitiveness include creating products that stand out. Development of exports to foreign countries increased distribution through technology. The government should promote the knowledge and network with other agencies and international markets more. Increase knowledge in the field of innovation for product development to meet the standard. And promotion of knowledge about model building competitiveness and sustainability.

Keywords: Causal Relationship Model, Competitiveness, OTOP

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ รวมถึงการแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรงขึ้น จนส่งผลให้องค์กรหลายองค์กรไม่สามารถที่จะดำเนินธุรกิจได้ในรูปแบบเดิมทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้้องค์กรสามารถอยู่รอดและแข่งขันได้ เช่นเดียวกันกับการสร้างธุรกิจใหม่โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามามีส่วนร่วม นอกจากนี้การแข่งขันไม่ได้จำกัดอยู่ภายในประเทศเท่านั้น แต่ยังได้ขยายตัวไปยังตลาดต่างประเทศทั่วโลก ส่งผลต่อการแข่งขันได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งการแข่งขันกับองค์กรภายในและภายนอกประเทศ ส่งผลให้องค์กรขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ รวมไปถึงผู้ประกอบการชุมชนจำเป็นต้องมีการปรับกลยุทธ์ขององค์กรเพื่อให้มีความสามารถในการแข่งขัน รวมทั้งตอบสนองกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ตลอดจนเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้สูงขึ้น ปัจจัยที่มีผลต่อการแข่งขันก็เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้ประกอบการและองค์กร ในการสร้างและรักษาความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) ให้คงอยู่อย่างต่อเนื่องเพื่อที่จะแข่งขันกับองค์กรอื่น ๆ ในภาวะการณ์ที่มีการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น หากผู้ประกอบการหรือองค์กรไม่ให้ความสำคัญกับรูปแบบความสามารถในการแข่งขัน อาจส่งผลให้องค์กรไม่สามารถแข่งขันในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันได้ จึงเป็นความท้าทายที่จะผลักดันให้ผู้ประกอบการทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดย่อม รวมไปถึงผู้ประกอบการระดับชุมชนในธุรกิจ OTOP ที่จะต้องเรียนรู้และปรับตัวรองรับความเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากเปิดเสรีภายใต้

ประชาคมอาเซียน ที่จะมีผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อลดความเสี่ยงที่อาจจะเป็นภัยคุกคามต่อธุรกิจ หรือแสวงหาโอกาสทางธุรกิจที่ทำท้ายและประกอบธุรกิจที่ยั่งยืนต่อไป (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.), 2557)

สำหรับผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในปัจจุบันมีผู้ผลิตสินค้าที่ขึ้นทะเบียนกับกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยอยู่เป็นจำนวนมาก อาจจะได้รับผลกระทบจากคู่แข่งและสภาพการแข่งขันในตลาดที่เพิ่มสูงขึ้น ราคาต้นทุนสูง หรือสินค้าที่สามารถใช้ทดแทนกันได้เข้ามาวางจำหน่ายในประเทศได้มากขึ้น ทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกบริโภคสินค้าที่หลากหลายและมีอำนาจในการต่อรองสูง ซึ่งนำไปสู่การกดดันทางราคา จึงทำให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัวรับการแข่งขันที่เข้มข้นขึ้นและเกิดต้นทุนในการปรับตัว อย่างไรก็ตามปัจจุบันผู้บริโภคในประเทศต่าง ๆ กำลังอยู่ในกระแสบริโภคนิยมสินค้าที่เป็นธรรมชาติ สินค้าที่อิงกับวัฒนธรรม สินค้าที่ส่งเสริมสุขภาพ การมีส่วนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือสินค้าที่ช่วยสนับสนุนชุมชน รวมถึงกระแสความนิยมในความเป็นเอเชีย จะเป็นตัวช่วยส่งเสริมให้สินค้า OTOP สามารถได้รับประโยชน์ และมีช่องทางการจำหน่ายมากขึ้น พร้อมทั้งมีโอกาสส่งสินค้าไปขายในตลาดต่างประเทศได้มากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเทศไทย” ซึ่งถือเป็นโอกาสทางธุรกิจของผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่ต้องเร่งพัฒนาสินค้า ทั้งด้านคุณภาพ และมาตรฐานระดับสากล เพื่อสร้างความเชื่อถือต่อผู้บริโภค และทำให้ผู้ผลิตสินค้า OTOP มีความสามารถในการดำเนินธุรกิจและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เกิดมูลค่าเพิ่มให้สอดคล้องต่อความต้องการของตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ และธุรกิจมีการปรับการพัฒนากลยุทธ์ไว้พร้อมกับการแข่งขันตลอดเวลา พร้อมทั้งพัฒนารูปแบบความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเทศไทย เพื่อขยายสู่ตลาดอาเซียนต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเทศไทย
- 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและความสัมพันธ์โมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเทศไทย
- 3) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ใหม่และยืนยันรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเทศไทย

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1) **ขอบเขตด้านพื้นที่** ผู้ประกอบการ OTOP ประเทศไทย ในเขตภาคกลาง จำนวน 15 จังหวัด ได้แก่ ชัยนาท นครนายก นครปฐม สมุทรสงคราม สระบุรี นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรสาคร นครนายก สุพรรณบุรี สมุทรปราการ สิงห์บุรี อ่างทอง ลพบุรี พระนครศรีอยุธยา

3.2) **ขอบเขตด้านประชากร** ผู้ประกอบการ OTOP ประเทศไทย ในเขตภาคกลาง 15 จังหวัด ที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจ OTOP ประเภทอาหาร จำนวน 480 ตัวอย่าง คำนวณโดย (20 เท่าของค่าพารามิเตอร์) (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2538)

3.3) **ขอบเขตด้านเนื้อหา ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย** ประกอบด้วย

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของสินค้า OTOP ได้แก่ ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลธุรกิจ OTOP เป็นแบบเลือกรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) วัดคุณลักษณะของตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกต ประกอบด้วย ปัจจัยเครือข่ายความร่วมมือ ปัจจัยสถานะแวดล้อมในการดำเนินงาน ปัจจัยแรงผลักดันทางธุรกิจ 5 ประการ และปัจจัยความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งรายละเอียดจำแนกเป็น 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

3.3.1 เครือข่ายความร่วมมือ (Cooperation Networks) เป็นการวิเคราะห์เครือข่ายความร่วมมือของธุรกิจ ประกอบด้วยไปด้วย เครือข่าย นวัตกรรม บทบาทของรัฐและองค์ความรู้

3.3.2 **สถานะแวดล้อมในการดำเนินงาน** เป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ แบบจำลองแห่งเพชร (Diamond Model) ซึ่งเป็นแนวทางการสร้างความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ ซึ่งปัจจัยทั้ง 4 ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้ ปัจจัยในการดำเนินงาน เงื่อนไขด้านความต้องการของตลาดอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน และกลยุทธ์องค์การ โครงสร้าง และการแข่งขัน

3.3.3 แรงผลักดันของธุรกิจ 5 ประการ เป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ แรงผลักดัน 5 ประการ (Five Forces Model) เพื่อการหาตำแหน่งในอุตสาหกรรมที่สามารถป้องกันตนเองจากแรงผลักดัน 5 ประการ ประกอบรายละเอียดดังนี้ การคุกคามของผู้เข้ามาใหม่ การแข่งขันระหว่างธุรกิจที่มีอยู่ในอุตสาหกรรม อำนาจการต่อรองของผู้ซื้อ การคุกคามของสินค้าหรือบริการทดแทน อำนาจต่อรองของผู้ขายวัตถุดิบ

3.3.4 ความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ (Competitiveness) โดยใช้แนวคิดของ BSC เป็นเกณฑ์และดัชนีในการวัดผลในมุมมองต่าง ๆ 4 มุมมองการดำเนินงานของธุรกิจเพื่อแสดงถึงองค์กรมีความสามารถในการแข่งขันของ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) วัดคุณลักษณะของตัวแปรสังเกต ประกอบด้วย ลูกค้า การเงิน การเรียนรู้/การเติบโต กระบวนการ และการส่งออก

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ (คำถามปลายเปิด)

3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษา ผู้วิจัยทำการศึกษาเป็นเวลา 3 ปี ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2555 ถึงเดือนตุลาคม 2558

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย	วิธีดำเนินการวิจัย	ผลที่ได้รับ
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และการสร้างรูปแบบเชิงสมมติฐานเบื้องต้น	1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารต่าง ๆ 2. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ 3. สังเคราะห์เนื้อหา (Content Synthesis) เพื่อให้ได้โครงร่างกรอบแนวคิดความสามารถในการแข่งขัน	- โครงร่างโมเดลตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตในแต่ละองค์ประกอบของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการแข่งขันของ OTOP
ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยความสามารถในการแข่งขันของ OTOP	- จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group)	- เพื่อตรวจสอบความถูกต้องครอบคลุมเชิงวิชาการของตัวแปรการวิจัยที่เหมาะสมกับ OTOP
ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของข้อคำถาม	- สร้างแบบสอบถาม นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อหาความสอดคล้องของคำถาม (IOC) - นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability)	- สร้างแบบสอบถามรูปแบบความสามารถในการแข่งขัน OTOP - ผลการหาความสอดคล้องของคำถาม IOC - ผลการหาความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ตัวอย่างในการวิจัย Reliability
ขั้นตอนที่ 4 เก็บแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	- นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์กับกลุ่มตัวอย่าง OTOP จำนวน 480 ชุด ในภาคกลางกลาง 15 จังหวัด	- แบบสอบถามจำนวน 480 ชุด

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์องค์ประกอบของความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP	- ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA)	- โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน CFA ของแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP
ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสามารถในการแข่งขันธุรกิจ OTOP	- ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสามารถในการแข่งขันธุรกิจ OTOP ตามสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) ด้วยโปรแกรม LISREL Version 9.2 (Invoice No. DP-16-091716-16768)	- รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเทศไทย - องค์ความรู้ใหม่
ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลจากสถิติและการสัมภาษณ์เชิงลึก	- สรุปผลและอภิปรายผล - สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก - สรุปผลการค้นพบองค์ความรู้ใหม่	- รายงานฉบับสมบูรณ์

5. ผลการวิจัย

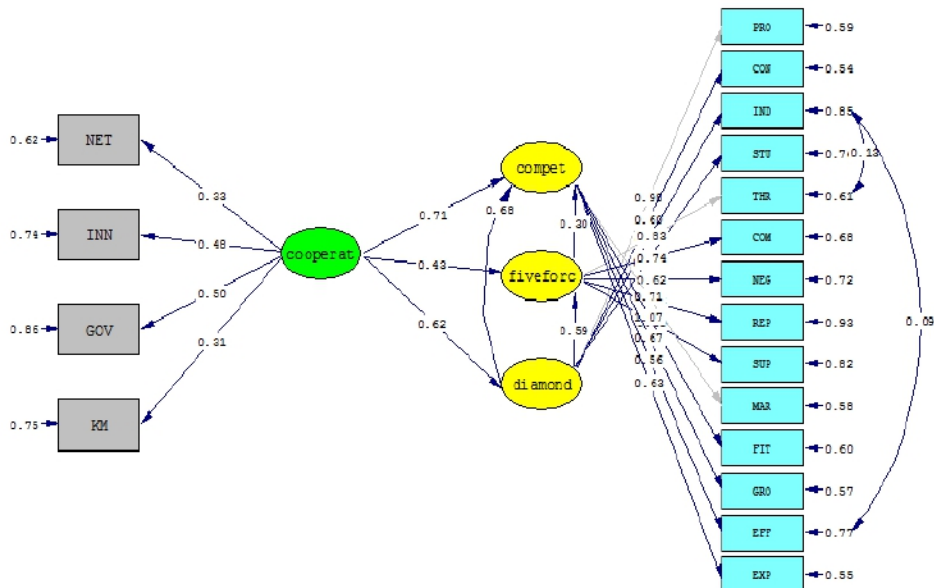
ตอนที่ 1 ผลการวิจัยข้อมูลทั่วไป ของผู้ประกอบการ OTOP พบว่า ส่วนใหญ่มีระยะเวลาการประกอบธุรกิจอยู่ระหว่าง 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.00 แหล่งหาความรู้เพิ่มเติมคือหน่วยงานราชการ คิดเป็นร้อยละ 55.40 หน่วยงานที่เป็นเครือข่ายคือสถาบันการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 29.00 การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐคือการฝึกอบรม คิดเป็นร้อยละ 22.30 แหล่งของลูกค้าหลัก OTOP คืออยู่ในประเทศ คิดเป็นร้อยละ 52.50 แหล่งเงินทุนในการทำธุรกิจ OTOP คือเงินส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 47.30 แหล่งวัตถุดิบของธุรกิจทำส่วนใหญ่หาได้ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 61.10 และช่องทางการจำหน่าย OTOP ของท่านส่วนใหญ่จำหน่ายที่บ้านตนเอง คิดเป็นร้อยละ 26.70

ตอนที่ 2 ผู้ประกอบการ OTOP มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขัน OTOP ประเทศไทยทั้ง 18 ปัจจัย พบว่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.41$ และ $S.D. = 0.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านบทบาทภาครัฐมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านความรู้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ที่เหลือมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 3 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขัน พบว่า NET, INN, GOV, KM, PRO, CON, IND, STU, THR, COM, NEG, REP, SUP, MAR, FIT, GRO, EFF, EXP มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.130 – 1.000 ส่วนตัวแปร THR, COM, NEG, REP, SUP ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับตัวแปร ซึ่งมีทั้งค่าลบ และค่าบวกอยู่ระหว่าง -0.011 ถึง 0.090 โดยมีค่าเฉลี่ยของตัวแปรอยู่ระหว่าง 3.03 ถึง 3.71 และมีค่าส่วนแบ่งเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.57 ถึง 1.06

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขัน OTOP ประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย 1) เครือข่ายความร่วมมือ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.370, 0.413, 0.430, 0.348 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า มีความสอดคล้องกัน โดยมีค่าไค-สแควร์เท่ากับ 0.64, P-Value เท่ากับ 0.424, GFI เท่ากับ 0.999, AGFI เท่ากับ 0.993, SRMR เท่ากับ 0.002 และ RMSEA เท่ากับ 0.000 2) ปัจจัยสถานะแวดล้อมในการดำเนินงาน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.102, 0.049, 0.647, 0.345 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า มีความสอดคล้องกัน โดยมีค่าไค-สแควร์เท่ากับ 1.24, P-Value เท่ากับ 0.538, GFI เท่ากับ 0.999, AGFI เท่ากับ 0.994, SRMR เท่ากับ 0.015 และ RMSEA เท่ากับ 0.000 และ 3) ปัจจัยแรงผลักดันทางธุรกิจ5ประการ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.431, 0.328, 0.405, 0.044, 0.244 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า มีความสอดคล้องกัน โดยมีค่าไค-สแควร์เท่ากับ 4.21, P-Value เท่ากับ 0.519, GFI เท่ากับ 0.999, AGFI เท่ากับ 0.993, SRMR เท่ากับ 0.022 และ RMSEA เท่ากับ 0.000, 4) ปัจจัยความสามารถในการแข่งขัน มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.156, 0.503, 0.201, 0.093, 0.037 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า มีความสอดคล้องกัน โดยมีค่าไค-สแควร์เท่ากับ 1.68, P-Value เท่ากับ 0.891, GFI เท่ากับ 0.999, AGFI เท่ากับ 0.996, SRMR เท่ากับ 0.015 และ RMSEA เท่ากับ 0.990

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเทศไทย เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์

Chi-Square=253.48, df=127, P-value=0.05600, RMSEA=0.047

ภาพที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุสมการโครงสร้าง

หลังจากที่การตรวจสอบความสอดคล้องโมเดลครั้งแรก พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างรูปแบบความสามารถในการแข่งขันเชิงสมมติฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการปรับโมเดลการวิจัย โดยพิจารณาความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎีและอาศัยดัชนีปรับโมเดล (model modification indices: MI) เป็นการปรับค่าที่โปรแกรมเสนอแนะหรือค่ามากที่สุดก่อน ซึ่งเป็นค่าสถิติเฉพาะของพารามิเตอร์แต่ละตัวมีค่าเท่ากับค่าไค-สแควร์ที่ลดลง เมื่อกำหนดให้พารามิเตอร์ตัวนั้นเป็นพารามิเตอร์อิสระหรือมีการผ่อนคลายข้อกำหนดเงื่อนไขบังคับของพารามิเตอร์นั้นได้ด้วยการกำหนดความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรสังเกต และความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กันได้ เมื่อพิจารณาดัชนีปรับโมเดล (MI) พบว่า ค่าดัชนีที่มีค่ามากที่สุดที่โปรแกรมเสนอแนะ คือ ควรเพิ่มเส้นทางความคลาดเคลื่อนที่มีความสัมพันธ์กันได้ระหว่างตัวแปรที่สังเกตได้

ตารางที่ 1 ค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP กับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับโมเดลการวิจัย

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2 -test	p-value > 0.05	0.056	ผ่านเกณฑ์
χ^2/df	< 2.00	1.99	ผ่านเกณฑ์
GFI	> 0.90	0.957	ผ่านเกณฑ์
AGFI	> 0.90	0.958	ผ่านเกณฑ์
CFI	> 0.90	0.963	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< 0.05	0.046	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.047	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่า p-value ไม่นับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.056 (เกณฑ์ที่กำหนด > 0.05) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 253.48 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 127 ค่าสัดส่วนไค-สแควร์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.99 (เกณฑ์ที่กำหนด<2.00) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.95 (เกณฑ์ที่กำหนด> 0.90) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.96 (เกณฑ์ที่กำหนด>0.90) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.96 (เกณฑ์ที่กำหนด>0.90) ผลผ่านเกณฑ์ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.046 (เกณฑ์ที่กำหนด<0.05) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.047(เกณฑ์ที่กำหนด<0.05) ผลผ่านเกณฑ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโมเดลสมการโครงสร้างรูปแบบความสามารถในการแข่งขันเชิงสมมติฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

ผลการตรวจสอบขนาดอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเทศไทย เพื่อขยายสู่ตลาดต่างประเทศ จากภาพที่ 2 พบว่า ปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยเครือข่ายความร่วมมือ ปัจจัยสภาวะแวดล้อมในการดำเนินงาน และปัจจัยแรงผลักดันทางธุรกิจ5ประการ ล้วนมีอิทธิพลในทิศทางบวกต่อรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP โดยปัจจัยเครือข่ายความร่วมมือมีอิทธิพลในทิศทางบวกมากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยสภาวะแวดล้อมในการดำเนินงาน และปัจจัยแรงผลักดันทางธุรกิจ5ประการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เพื่อความชัดเจนในการสรุปอิทธิพลจากปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ระหว่างปัจจัยด้วยกันเอง ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาอิทธิพลทางตรง (direct effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (indirect effect: IE) และอิทธิพลรวม (total effect: TE) ระหว่างแต่ละตัวแปรแฝง ซึ่งตัวแปรต่าง ๆ สามารถส่งอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อกัน ดังแสดงตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมระหว่างแต่ละตัวแปรแฝง

ตัวแปรสาเหตุ ตัวแปรผล		แรงผลักดันของ ธุรกิจ 5 ประการ			สภาวะแวดล้อม ในการดำเนินงาน			ปัจจัยเครือข่ายความ ร่วมมือ		
		TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE
ความสามารถใน การแข่งขัน	ค่า น้ำหนัก	-	0.30	-	-	0.68	-	-	-	0.71
	SE	-	0.061	-	-	0.047	-	-	-	0.051
แรงผลักดันของ ธุรกิจ	ค่า น้ำหนัก	-	-	-	-	0.59	-	-	0.43	-
	SE	-	-	-	-	0.092	-	-	0.028	-
สภาวะแวดล้อม ใน การดำเนินงาน	ค่า น้ำหนัก	-	-	-	-	-	-	-	-	0.62
	SE	-	-	-	-	-	-	-	-	0.073

หมายเหตุ TE = ผลรวมอิทธิพล IE = อิทธิพลทางอ้อม DE = อิทธิพลทางตรง

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรแฝงภายนอกและแฝงภายใน 4 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยเครือข่ายความร่วมมือ ปัจจัยสภาวะแวดล้อมในการดำเนินงาน ปัจจัยแรงผลักดันทางธุรกิจ 5 ประการ และปัจจัยความสามารถในการแข่งขัน โดยมีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเทศไทย ได้รับอิทธิพลรวมจากปัจจัยแรงผลักดันของธุรกิจ 5 ประการ ในทิศทางลบเท่ากับ (0.30) และได้รับอิทธิพลจากปัจจัยสภาวะแวดล้อมในการดำเนินงาน ในทิศทางบวกเท่ากับ (0.68) โดยเป็นอิทธิพลทางอ้อม และได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยเครือข่ายความร่วมมือในทิศทางบวกเท่ากับ (0.71) โดยเป็นอิทธิพลทางตรง

2. แรงผลักดันของธุรกิจ 5 ประการ ได้รับอิทธิพลรวมจากปัจจัยสภาวะในการดำเนินงาน ในทิศทางลบเท่ากับ (0.59) และได้รับอิทธิพลจากปัจจัยเครือข่ายความร่วมมือในทิศทางบวกเท่ากับ (0.43) โดยเป็นอิทธิพลทางอ้อม

3. สภาวะแวดล้อมในการดำเนินงาน ได้รับอิทธิพลรวมจากปัจจัยเครือข่ายความร่วมมือ ในทิศทางบวกเท่ากับ (0.62) โดยเป็นอิทธิพลทางอ้อม

ตอนที่ 6 ศึกษาองค์ความรู้ใหม่และการยืนยันรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเทศไทย จากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ พบว่า รูปแบบการสร้างความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ผู้ประกอบการจะดำเนินธุรกิจให้มีความสามารถในการแข่งขันจะต้องพิจารณาในด้านการสร้างผลิตภัณฑ์ให้โดดเด่น รักษา

มาตรฐานให้คงที่ มีการพัฒนาด้านการส่งออกสินค้าไปต่างประเทศมากขึ้น พัฒนาภาษาอังกฤษให้กับกลุ่ม เพื่อช่องทางในการจำหน่ายสินค้าผ่านเทคโนโลยีให้มากขึ้น เช่น ขายออนไลน์ เพื่อเตรียมความพร้อมในการออกสู่ตลาดต่างประเทศ และให้รัฐบาลช่วยส่งเสริมองค์ความรู้และสร้างเครือข่ายกับตลาดต่างประเทศให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มการจัดจำหน่าย เพิ่มความรู้ในด้านนวัตกรรมใหม่ ๆ สำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน และส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการสร้างความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน และพัฒนาไปสู่สากลได้

6. อภิปรายผล

6.1) ปัจจัยเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งส่งผลทางตรง ต่อรูปแบบความสามารถในการแข่งขัน OTOP ประเทศไทย เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Mukhamad Najib, etc, 2014)* (ปราณี ตปณียวรวงศ์. 2552)* ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าเครือข่ายความร่วมมือ (Cooperation Networks) เป็นเครือข่ายทางธุรกิจรูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรหลาย ๆ หน่วยงาน มีเป้าหมายและวิธีการทำงานที่แตกต่างกัน โดยมีการบูรณาการอย่างเป็นระบบและมีระยะเวลาอันยาวนาน และมีรูปแบบความสัมพันธ์ของสมาชิกที่มีเป้าหมายร่วมกัน และเป็นการติดต่อสัมพันธ์ที่สร้างความเชื่อมโยงกันระหว่างบุคคล โดยการแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูล ข่าวสาร และทรัพยากรระหว่างกัน พร้อมทั้งขยายไปสู่บุคคลอื่นและองค์กรอื่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการดำเนินธุรกิจ

6.2) ปัจจัยสภาวะแวดล้อมในการดำเนินงาน ซึ่งส่งผลทางอ้อม ต่อรูปแบบความสามารถในการแข่งขัน OTOP ประเทศไทย เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Michael E. Porter, 1990)*, (ณัฐพันธ์ เจริญนันทน์, 2552)* ได้กล่าวไว้ว่าแบบจำลองแห่งความได้เปรียบแห่งชาติ (Diamond Model) เป็นการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมในการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันและการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจ และเป็นแนวทางการสร้างความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ที่สำคัญคือปัจจัยในการดำเนินงาน เงื่อนไขด้านความต้องการของตลาด อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน และกลยุทธ์องค์กร โครงสร้างและการแข่งขัน

6.3) ปัจจัยแรงผลักดันทางธุรกิจ 5 ประการ มีความสอดคล้องของข้อมูลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Michael E. Porter, 1980), (ณัฐพันธ์ เจริญนันทน์, 2552), และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิญา ศักดาศรีโรจน์. 2550) ที่ได้กล่าวถึงกลยุทธ์การแข่งขันขององค์กรธุรกิจ ต้องมีแรงผลักดันทางธุรกิจตามแบบ Five Force Model ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันและการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจ และเป็นแรงผลักดันให้ธุรกิจมีความสามารถในการแข่งขันกับธุรกิจอื่นได้ โดยต้องพิจารณาถึงแรงผลักดันทางธุรกิจ 5 ปัจจัยด้วยกัน เช่น การคุกคามของผู้เข้ามาใหม่ การแข่งขันระหว่างธุรกิจ อำนาจการต่อรองของผู้ซื้อ การคุกคามของสินค้าทดแทน และอำนาจการต่อรองของผู้ขายวัตถุดิบ จะเห็นได้ว่าปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัย ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเทศไทย

6.4) จากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ พบว่า ปัจจัยที่ผู้ประกอบการต้องพิจารณาในดำเนินธุรกิจให้มีความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วย การสร้างผลิตภัณฑ์ให้โดดเด่น รักษามาตรฐานให้คงที่ มีการพัฒนาด้านการส่งออกสินค้าไปต่างประเทศมากขึ้น พัฒนาภาษาอังกฤษให้กับกลุ่ม เพื่อช่องทางในการจำหน่ายสินค้าผ่านเทคโนโลยีให้มากขึ้น เช่น ขายออนไลน์ เพื่อเตรียมความพร้อมในการออกสู่ตลาดต่างประเทศ และให้รัฐบาลช่วยส่งเสริมองค์ความรู้และสร้างเครือข่ายกับตลาดต่างประเทศให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มการจัดจำหน่าย เพิ่มความรู้ในด้านนวัตกรรมใหม่ ๆ สำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน และส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการสร้างความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน โดยการวิจัยครั้งนี้ได้เกิดองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับผลการวิจัย ทำให้เกิดปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจของ OTOP ให้สามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1) ควรศึกษาโอกาสและอุปสรรคของการขยายธุรกิจ OTOP ไปต่างประเทศ เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่าย เพื่อรูปแบบความสามารถในการแข่งขัน OTOP ประเภทอื่น ๆ นอกจากประเภทอาหาร

8.2) ภาครัฐควรส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการส่งออก และสร้างเครือข่ายกับต่างประเทศเพื่อการขยายธุรกิจไปต่างประเทศอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเทศไทยสู่สากล และนำไปสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- กัณฑ์ทัย คลังพหล. (2552). *เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตร D.B.A.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
- ณัฐพันธ์ เจริญนนท์. (2552). *การจัดการเชิงกลยุทธ์ (ฉบับปรับปรุงใหม่)*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น
- ปราณี ตปณียรวงศ์. (2552). “โมเดลการวิเคราะห์ปัจจัยความสามารถในการแข่งขันอุตสาหกรรมส่งออกของไทย.” *วิทยานิพนธ์ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (บริหารธุรกิจ)* : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2538). *ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (LISREL) สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว). (1557). *โอกาสและผลกระทบของ OTOP กับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)*. กรุงเทพฯ : สสว.
- อภิญา ศักดาศิริโรจน์. (2550). *กลยุทธ์การสร้างศักยภาพการแข่งขันธุรกิจหัตถกรรม* :

การศึกษาย่านธุรกิจสินค้าหัตถกรรมสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานพนธ์การจัดการ
 ดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

Michael E. Porter. (1980). *Competitive Strategy*. New York : Free Press.

Michael E. Porter. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. New York :
 Free Press.

Mukhamad Najib, Farida Ratna Dewi & Hardiana Widtyastuti. (2014).

“Collaborative Networks as a Source of Innovation and Sustainable
 Competitiveness for Small and Medium Food Processing Enterprises in
 Indonesia.” *International Journal of Business and Management*. Vol. 9,
 No. 9,

